

De Koerier

van

Brabants Heem

De Brabantse Dag in Heeze, het Brabantse worstenbroodje, de Metworstrennen in Boxmeer en de Heilige Bloedprocessie in Boxtel. Zomaar een paar voorbeelden van tradities uit Brabant die staan op de lijst van de Nationale Inventaris Immaterieel Cultureel Erfgoed in Nederland. Het gaat om immaterieel erfgoed. Van belang om dat vast te leggen en in stand te houden. Op de bijeenkomst van de Raad van Aangeslotenen van de stichting Brabants Heem op 30 november is immaterieel erfgoed het onderwerp waar aandacht voor wordt gevraagd. Op de foto een beeld van de Metworstrennen in Boxmeer.

Brabants Heem

Van vrijwilligers, Voor vrijwilligers

Geachte lezer,

Heemkunde is een begrip dat je heel veelzijdig kunt uitleggen. Voor heel veel mensen begint het met de associatie met oude gebouwen, oude geschriften en het bewaren ervan. Daar houden zich in onze provincie heel veel mensen mee bezig. Monnikenwerk is het dikwijls om alles vast te leggen en vooral om het voor een breed publiek toegankelijk te maken. Het belang van dat werk valt niet te onderschatten. Dat geldt ook voor het immaterieel erfgoed. Geen gebouwen of oude archieven, maar gebruiken, tradities, gewoonten. Van het Brabantse worstenbroodje tot de metworstrennen en alles wat er in onze provincie de moeite van het vastleggen en bewaren waard is. Maar hoe doe je dat? Wat komt er allemaal bij kijken? In deze uitgave van De Koerier kunt u daar uitgebreid over lezen.

2

Wat te denken van al die monumentale kerkgebouwen in onze provincie, die steeds meer hun oorspronkelijke functie verliezen? Daarover in deze uitgave een warm pleidooi voor behoud en herbestemming. Behalve over veel andere onderwerpen kunt u in deze uitgave aan de hand van een kort verslag en een foto-impressie mee terugkijken op de twee zeer geslaagde Brabantse heemdagen van begin augustus.

Veel leesplezier!

Zeeland, september 2017

Tjeu van Ras

tjeuvanras@ziggo.nl

Reacties op deze uitgave zijn van harte welkom. De volgende uitgave komt in december 2017 uit, de kopij kunt U inzenden tot 13 november 2017.

Tradities behoren ook tot ons erfgoed

Een taak voor heemkundekringen?

door Ineke Strouken

Foto's KIEN

Tot voor kort werd onder erfgoed alleen het materieel erfgoed – zoals monumenten, museumvoorwerpen en archiefstukken – gerekend. In mei 2012 kwam er een nieuwe tak van erfgoed bij. Nederland ondertekende toen het UNESCO Verdrag ter Bescherming van het Immaterieel Cultureel Erfgoed. Heemkundekringen hebben altijd veel aandacht voor het materieel erfgoed in hun gemeente gehad. Hebben ze ook een taak als het gaat om immaterieel erfgoed? Kunnen zij helpen om het immaterieel erfgoed in hun gemeente te inventariseren, documenteren en beschermen? Dit is het thema van de bijeenkomst van de Raad van Aangeslotenen op 30 november.

Een ander woord voor traditie is immaterieel erfgoed, ofwel cultuur die van generatie op generatie wordt doorgegeven. Het gebruik van beschuit met muisjes bijvoorbeeld, het vieren van het sinterklaasfeest of het kaarsjes uitblazen als je jarig bent. Wij noemen het ook wel eens levend erfgoed, omdat het in de harten, hoofden en handen van mensen zit. Vaak ben je je niet bewust dat het immaterieel erfgoed is. Het zijn dingen die zo normaal zijn dat je niet door hebt dat ze soms al vele generaties meegaan en dat er een heel verhaal aan vast zit.

Immaterieel erfgoed is daarom heel kwetsbaar erfgoed. Pas als het verdwenen is, mis je het en dan is het te laat. Dat is gebeurd met veel ambachten de afgelopen vijftig jaar. Heel veel kennis van het beoefenen van ambachten is verdwenen. Met tradities ofwel immaterieel erfgoed moet je anders omgaan dan met materieel erfgoed. Je kunt het niet beschermen zoals je dat met materieel erfgoed doet. Je kunt er geen stomp overheen zetten.

UNESCO Verdrag

Waarom een UNESCO Verdrag voor het beschermen van immaterieel erfgoed? Het bekendste verdrag van UNESCO gaat over het Werelderfgoed. Op de Werelderfgoedlijst worden topmonumenten die belangrijk zijn voor de mensheid geplaatst. De Waddenzee, de Stelling van Amsterdam en de Van Nellefabriek staan daar bijvoorbeeld op. Vanuit de lidstaten was er veel kritiek op dit verdrag, omdat het teveel gericht is op Europa. Ook zagen de niet-Europese landen dat het immaterieel erfgoed in gevaar was, denk maar eens aan het verdwijnen van de kennis van geneeskrachtige kruiden in Zuid-Amerika. Daarom

wilden ze een verdrag voor het beschermen van het immaterieel erfgoed. In 2003 werd het Verdrag door de UNESCO lidstaten vastgesteld, in 2006 trad het in werking.

UNESCO heeft ook voor het immaterieel erfgoed enkele lijsten. De bekendste is de lijst voor het representatief erfgoed. Nederland heeft daarvoor de eerste nominatie ingediend, het ambacht van molenaar. In december besluit het intergouvernementeel comité van UNESCO of het ambacht van molenaar geplaatst wordt op de UNESCO lijst. Een hele eer die ook verplichtingen met zich meebrengt.

Levend erfgoed

Dat immaterieel erfgoed 'levend' erfgoed is, maakt ook dat je het anders moet beschermen dan materieel erfgoed. Kinderen moeten een traditie over willen nemen van hun ouders en grootouders en op hun beurt weer doorgeven aan hun kinderen en kleinkinderen. Dat doen ze alleen als een traditie betekenis voor hen heeft. Daarom hebben de erfgoeddragers in de UNESCO-conventie een belangrijke rol gekregen. Zij moeten hun passie, kennis en vaardigheden immers doorgeven aan de volgende generatie. In dit verdrag staan dus niet de erfgoedprofessionals centraal, maar de mensen die betrokken zijn bij het immaterieel erfgoed.

4

Immaterieel Erfgoed is dynamisch erfgoed. Het hoeft niet te blijven zoals het was. Immers elke generatie opnieuw moet waarde hechten aan een traditie en dat kan alleen als er ruimte is voor veranderingen. Immaterieel erfgoed moet met zijn tijd meegaan. Wij zeggen altijd: beschermen is met behoud van kernwaarden een traditie toekomst geven.

Beschermen van immaterieel erfgoed

Beschermen moet je dan ook niet zien als bevriezen, maar als het oplossen van de problemen die zich voordoen in het doorgeven van de traditie aan volgende generaties.

Een voorbeeld is het Driekoningenzingen dat nog op een aantal plaatsen in Brabant voorkomt. Steeds minder kinderen gaan tegenwoordig nog op 6 januari 's avonds verkleed als koning langs de deuren om voor snoep 'Driekoningen, driekoningen, geef mij een nieuwe hoed' te zingen. Het is bedreigd erfgoed. Want wie weet nog wat voor feest Driekoningen is? Bovendien mogen kinderen niet meer 's avonds alleen over straat lopen en hebben ouders het te druk om mee te gaan. Als je wilt dat het Driekoningenzingen blijft bestaan dan moet je deze problemen oplossen, bijvoorbeeld door senioren in te schakelen die

met de kinderen meelopen. De kernwaarde van het Driekoningenfeest is zorgen voor elkaar. Lang was het voor arme mensen nodig om in de winter te bedelen. Dat hoeft nu niet meer, daarom zou je de functie kunnen veranderen. In plaats van voor je zelf te bedelen kun je met Driekoningen geld ophalen voor de voedselbank of een ander goed doel. Dan behoud je de kernwaarde en heeft de functie een moderne betekenis gekregen.

Inventaris Immaterieel Erfgoed

5

Eén van de meest zichtbare verplichtingen die Nederland op zich nam, is het samenstellen van de Nationale Inventaris Immaterieel Cultureel Erfgoed in Nederland. Uit Noord-Brabant staan er inmiddels 15 tradities op:

Abrahamdag in Oosterhout

Acht van Chaam

Bloemencorso's van Zundert en Valkenswaard

Boxmeerse Vaart

Brabantsedag in Heeze

Cultuur van het Brabantse worstenbroodje

Driekoningenzingen in Midden-Brabant

Heilig Bloedprocessie in Boxtel

Metworstrennen in Boxmeer

Prijdsdansen in Nieuw-Vossemeer

Reus Jas de Keistamper in Boxtel

Sint Janstrossenwijding in Leenderstrijp

Stoelenmatten in Zundert

Tradities van de Noord-Brabantse Schuttersgilden

Daarnaast staan nog een aantal tradities op de inventaris, die veel met Brabant te maken hebben, zoals het Maasheggenvlechten, Valkerij en het ambacht van klompen maken.

6

De inventaris heeft drie stappen. Bij de eerste stap melden mensen hun traditie aan. In de tweede stap gaan ze hun traditie beschermen. Ze maken een erfgoedzorgplan, waarin ze de problemen in de overdracht in kaart brengen en een plan ontwikkelen om die problemen op te lossen. Als dat erfgoedzorgplan klaar is, worden ze op de Nationale Inventaris geplaatst. De derde stap is om een goed voorbeeld te worden waar anderen van kunnen leren.

Voor gemeenten is het aantrekkelijk om een traditie op de inventaris te hebben staan. Immers immaterieel erfgoed is goed voor de sociale cohesie en identiteit. Mensen zijn er samen mee bezig en het geeft een gemeente ook een gezicht, denk maar eens aan het Bloemencorso Zundert en de Brabantsedag in Heeze. Immaterieel erfgoed kan ook wel eens discussie oproepen. Dat geeft niet, zolang het maar met respect en dialoog gebeurt.

Een taak voor heemkundekringen?

Wat kunnen heemkundekringen doen om het UNESCO Verdrag Immaterieel Erfgoed plaatselijk uit te voeren. In ieder geval kunnen ze helpen om het immaterieel erfgoed zichtbaar te maken. Dat is hard nodig, want er is nog geen goed beeld van wat er bestaat aan immaterieel erfgoed. Inventariseren en documenteren kan een taak zijn. Heemkundekringen hebben een goed beeld van wat er in hun plaats speelt en kennen de geschiedenis. Dat is precies wat hen

belangrijk maakt voor de uitvoering van het verdrag. Misschien kunnen ze de dragers ook helpen bij het beschermen van hun erfgoed.

Op de bijeenkomst van de Raad van Aangeslotenen krijgt u meer informatie over het UNESCO Verdrag Immaterieel Cultureel Erfgoed en gaan wij samen verkennen wat u als heemkundekring kunt doen. Hoe inventariseer en documenteer je immaterieel erfgoed? Welke aspecten zijn daarvoor van belang? Hoe betrek je de erfgoeddragers bij de inventarisatie en documentatie? Kun je de gemeente helpen een gemeentelijke lijst immaterieel erfgoed aan te leggen? Kun je als heemkundekring een rol spelen bij het beschermen van immaterieel erfgoed? Levert het heemkundekringen ook wat op en hoort het bij hun maatschappelijke taak?

Raad van Aangeslotenen

Op de bijeenkomst van de Raad van Aangeslotenen op 30 november buigen wij ons over de rol die heemkundekringen kunnen hebben bij het inventariseren, documenteren en beschermen van immaterieel erfgoed. De bijeenkomst wordt georganiseerd met steun van het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland.

Meer informatie: ineke.strouken@live.nl.

Twee dagen rijke historie van Cranendonck

Ruim 80 deelnemers hebben twee dagen kunnen kennismaken en genieten van de rijke historie van Cranendonck. 'Van heerlijkheid en baronie tot gemeente' was het thema van de twee Brabantse Heemdagen op 3 en 4 augustus. De deelnemers kregen een veelzijdig beeld van Budel, Budel-Dorplein, Maarheeze, Soerendonk, Gastel, Achel, Hamont en Budel-Schoot. Mede dankzij de goede organisatie en de inzet van vele vrijwilligers twee bijzonder waardevolle dagen.

Het 60-jarig bestaan van heemkundekring De Baronie van Cranendonck was een van de redenen om de Brabantse Heemdagen naar de Kempen te halen. Het werden twee dagen, waarin de deelnemers op verrassende wijze werden rondgeleid en over tal van interessante zaken werden geïnformeerd. Officieel welkom geheten door burgemeester Marga Vermue en door voorzitter Henk Hellegers van de Stichting Brabants Heem. Wandelend en fietsend werden de deelnemers door de hele gemeente geleid, opgedeeld in groepen en begeleid door ter zake uitstekend bekende leden van de heemkundekring.

8

'Dit is de manier om de historie van Brabant te leren kennen'. Dat stond te lezen boven een van de verslagen in de weekbladen die berichtten over de 'invasie' van heemkundigen uit de hele provincie. Een citaat dat was ontleend aan de reacties van een van de deelnemers. Deelnemers die allemaal met volle tevredenheid reageerden op wat de jubilerende heemkundekring te bieden had. De eerste dag vooral Budel en Budel-Dorplein die wandelend werden doorkruist, de tweede dag waren het de omliggende plaatsen van de gemeente, die per fiets werden bezocht. Van de zinkfabriek dus tot bijzondere gebouwen, bijzondere natuur en zelfs de waterzuivering in Soerendonk. Dat laatste niet zozeer historisch van belang, maar niettemin de moeite van een bezoek waard.

Voor de deelnemers waren het twee bijzondere dagen. De organiserende heemkundekring zag haar uitgebreide voorbereidingen leiden tot een goed verlopen evenement, dat past bij een kring die haar 60-jarig bestaan viert.

Op de volgende pagina's een foto-impressie van de Brabantse Heemdagen 2017. De foto's zijn gemaakt door Hans Pennings

Roken en de productie van sigaren en sigaretten in Brabant

Roken en de productie van sigaren en sigaretten in Brabant zijn het thema van de dag van de Brabantse Volkscultuur op zaterdag 28 oktober in Valkenswaard. De dag wordt gehouden in de foyer van cultureel centrum Carolus aan de Oranje Nassaustraat 8. De dag duurt van 10 tot 17.00 uur.

Zolang is het nog niet geleden dat een goede gastheer of gastvrouw het favoriete sigarettenmerk van zijn of haar gasten in huis haalde en glazen op tafel zette met 'rokertjes'. Voor opa werd een kistje sigaren neergezet en op zijn verjaardag kreeg hij dozen vol. Tot ver in de jaren tachtig mocht overal gerookt worden: op het werk, in de klas, in de trein. Pas een tiental jaren terug werd roken verbannen naar de buitenlucht en zelfs op perrons van stations zijn nu rookzones.

Roken was minstens 150 jaar lang een volledig geaccepteerd genot. Vanaf ongeveer 1860 werd het roken, eerst van sigaren en vanaf de Eerste Wereldoorlog ook van sigaretten, mateloos populair. Roken bood niet alleen fysiek genot, het was – en is –nauw verbonden met sociale status, leefstijl en imago. Zo was de rokende vrouw lang een taboe, tot na de Tweede Wereldoorlog de 'moderne' vrouw geacht werd op zijn tijd een sigaret op te steken.

12

Een tevreden roker is geen onruststoker.

Vanaf het eind van de negentiende eeuw werd Noord-Brabant internationaal toonaangevend in de sigaren- en sigarettenproductie. Tientallen grotere en kleinere fabrieken produceerden voor de wereldmarkt. Valkenswaard was

zo'n centrum – pas vrij recent kwam daar een einde aan. Nu worden alleen nog in Duizel sigaren geproduceerd. De bijbehorende reclame-uitingen hebben tal van herinneringen nagelaten, in emailen reclameborden, sigarenbandjes en -blikjes, en in de collectieve herinnering. Tijdens de Dag van de Brabantse Volkscultuur op zaterdag 28 oktober 2018 in Valkenswaard laten we al deze aspecten van roken in het recente verleden de revue passeren. Hoe roken geluk bracht!

De dag van de Brabantse Volkscultuur begint om 10 uur met een inleiding van Arnoud Jan Bijsterveld. Sprekers zijn deze dag verder burgemeester Anton Ederveen van Valkenswaard, dr. Henk van Mierlo, Kitty de Leeuw, Bas Bierkens en Tom Bodde. Er zijn rondleidingen in de Valkerij en Sigarenmuseum, het Nederlandse Steendrukmuseum en er is een wandeling door het centrum van Valkenswaard.

De dag is een initiatief van Stichting Brabants Heem, Erfgoed Brabant, Tilburg University, Historische Vereniging Brabant en Weerderheem.

Aanmelden kan tot 20 oktober door een email te sturen naar info@erfgoedbrabant.nl onder vermelding van Aanmelden Dag Volkscultuur. Kosten voor leden (en hun partners) van bij Brabants Heem aangesloten kringen en leden van de Historische Vereniging Brabant bedragen 22,50 euro. Niet-leden betalen 27,50 euro. Na aanmelding wordt een factuur gestuurd.

De Koerier in 2017 en 2018

In 2017 verschijnt de Koerier vier keer. Als u iets in dit tijdschrift gepubliceerd wilt hebben, kunt u de kopij opsturen of mailen. Houd u zich wel aan de inleverdatum.

Ongeveer drie weken na de inleverdata ligt het tijdschrift bij de kringen op de deurmat en wordt de digitale versie verzonden naar de secretariaten en op de website geplaatst.

Kopij sturen naar: tjeuvanras@ziggo.nl

De inleverdatum voor de laatste uitgave van 2017 is:

maandag 13 november 2017

In 2018 verschijnt de Koerier in maart, juni, september en december

Gezocht: biografieën

door Wouter Loeff

De Brabantse geschiedenis zit vol met bijzondere personen. Van de dorpsgek en de marktvrouw tot aan de fabrikant die woonwijken aanlegde en de generaal die veldslagen won, ze behoren allemaal tot het Brabantse verleden.

Tijdschrift In Brabant wil graag hun levens vastleggen. In de komende nummers lichten we iedere keer één persoon uit. In het komende septembernummer is dat Pieter van Ghert (1782-1852). Hij was bevriend met de Duitse filosoof Hegel, maakte carrière onder koning Willem I en bepaalde het beleid voor de katholieken. Daarnaast was hij betrokken bij een occulte stroming. Een omstreten figuur. Zijn hele levensverhaal leest u in het septembernummer van In Brabant.

14

Er zijn nog talloze andere personen die een bijzonder leven hebben gehad. Daarom vragen wij u om hulp. Bent u op uw zoektochten door het Brabantse verleden personen tegengekomen waarvan u vindt dat hun biografieën een plek verdienen in In Brabant? Laat het ons dan weten! Het liefst plaatsen wij uw bijdrage, maar als u om wat voor reden dan ook niet aan schrijven toekomt, kunt u de redactie ook een tip sturen. Samen schrijven we geschiedenis.

Hoe doet u mee?

Schrijf een biografie (max. 1200) met bronvermelding over iemand waarvan u denkt dat hij of zij het waard is om opgenomen te worden in de annalen van de geschiedenis. Dat kan een speler op het wereldtoneel zijn of een lokale bekende. Zolang er maar een link is met Brabant. Het kan zijn dat uw biografie gaat over iemand die in Brabant is geboren, over iemand die er is gaan wonen of over iemand die iets belangrijks heeft gedaan voor Brabant. U kunt uw biografie of tip sturen naar inbrabant@erfgoedbrabant.nl

Wouter Loeff is historicus en hoofdredacteur van In Brabant

Portret van Pieter Gabriël Van Ghert van de hand van Hendrik Willem Caspari (ca 1814) uit het Stadsarchief Amsterdam

Rode beuk in Boxtel dankzij heemkunde

door Dik Bol

In het centrum van Boxtel stond een enorme kastanje van ruim 100 jaar oud. Hij bleek diverse ziektes te hebben en niet te handhaven. Heemkunde Boxtel nam het initiatief om er een rode beuk te herplanten.

Op sociale media ontstond enorme ophef toen twee jaar geleden een kapvergunning aangevraagd werd. Na veel onderzoeken en gesprekken bleek in het voorjaar 2017 het risico voor het omwaaien van de kolos te groot. Op 8 mei is de boom, die naast de Dommelbrug stond, geveld onder grote belangstelling van de omwonenden. De Heemkunde Boxtel heeft toen aangeraden om na de kap een rode beuk te herplanten.

De oudste naamsvermelding van Boxtel schrijft over een “Buchestelle”. Dat zou de plaats van een bok of beuk zijn. Omdat bokken zich niet beperken tot één plaats, ga ik ervan uit dat het om een beuk ging. Boxtel is ontstaan bij een doorwaadbare plaats in de Dommel, en Jan Timmers uit Gemert vertelde ooit dat die doorwaadbare plaatsen gemarkeerd werden met een solitaire boom. Als je dan de Dommel naderde, kon je van verre al zien waar de doorwaadbare plaats in de rivier precies lag.

Een rode beuk zal destijds een prima en opvallende “landmark” geweest zijn. Drie dagen na de kap van de kastanje heeft de eigenaar samen met de gemeente de rode beuk herplant. Het zal echter nog wel een tijdje duren voordat hij net zo groot gegroeid is als zijn voorganger.

15

De oude kastanje wordt omgehaald

De jonge rode beuk op de plek bij de Dommelbrug

Algemeen Kempisch Congres in Herenthals

Op zaterdag 18 november 2017 is in Hotel Karmel aan de Grote Markt in het Belgische Herenthals het 52ste algemeen-Kempisch Congres. Dit Congres wordt georganiseerd door het samenwerkingsverband van Brabants Heem en het Centrum voor de Studie van Land en Volk van de Kempen (afgekort als: CSLVK).

Het CSLVK is een organisatie van historici, volkskundigen en heemkundigen uit de Antwerpse en Limburgse Kempen en Noord-Brabant die o.a. door congressen en symposia de geschiedenis en de volkskunde uit eigen streek bevordert. Onder de Groot-Kempen verstaan we de provincies Antwerpen, Noord-Brabant en deels Belgisch Limburg (Het Maas-Schelde-Demergebied).

De aanpak van de congressen is vernieuwd. In plaats van één thema worden in kortere presentaties recente onderzoeken over Brabant belicht. Onder de titel *'Caleidoscoop van de Kempen'* zullen dit jaar zeven historici en volkskundigen een aantal recente onderzoeksresultaten aanbieden.

Het congres wordt om 10 uur geopend door dr. Jan-M. Goris, voorzitter van het Centrum voor de Studie van Land en Volk van de Kempen.

Sprekers voor de lunch zijn: Dr. Maarten Larmuseau (KU Leuven – FWO Vlaanderen) over *Genetische genealogie is geniaal, ook voor familiegeschiedenis in de Kempen*; Drs. Renate Stapelbroek (buitenpromovenda, Universiteit van Tilburg) over *De Contente Mens. Kempense emigranten in Brazilië en hun herinneringen (1948-heden)*; Dr. Bram de Ridder (KU Leuven – FWO Vlaanderen) over *Grensconflicten en grensvorming in de Kempen ten tijde van de Opstand in de Nederlanden*.

Na de lunch spreken: Drs. Thijs Kemmeren, (gewezen docent Sport en Sportwereld aan de Fontys Hogeschool te Tilburg) over *Hier adem ik vrij en voel ik mij gelukkig. Buitenstaanders bij een Tilburgse voetbalclub*; prof. dr. Tine van Oselaer (Universiteit Antwerpen – Ruusbroecgenootschap) over *Stigmatici in de Kempen in de 19^e en 20^e eeuw*; MA Laura Danckaert (Universiteit Maastricht) over *Muiterij in Hoogstraten (1602-1605)* en drs. Ton Sliphorst (buitenpromovendus Universiteit van Tilburg) over *Buurt en bewoners binnen de muren: 's-Hertogenbosch 1820-1920. Een microsamenleving in transitie*.

Het 52ste algemeen-Kempisch congres wordt gehouden in Herenthals bij Hotel Karmel, Grote Markt 39, 2200 Herenthals. Telefoon: 0032 (0)14 28 60 20

Deelname aan het congres kost met in begrip van de lunch 50 euro.

Voor wie niet deelneemt aan de lunch, bedraagt de congresbijdrage 20 euro. Aanmelden voor Nederland: schriftelijk of via e-mail vóór 31 oktober 2017 bij Jan Franken, Torenakker 97, 5056 LM Berkel-Enschot Tel. 013 5333366, e-mail: jffranken@vodafonehuis.nl

Betaling uitsluitend via België vóór 31 oktober 2017 op rekeningnummer Iban: BE 17 0680 4401 8021 BIC: GKCCBEBB

Website en Facebook

De website van Brabants Heem – www.brabantsheem.nl – en Facebook bieden de mogelijkheid om de aandacht te vestigen op evenementen, tentoonstellingen, boekpresentaties en andere activiteiten van bij Brabants Heem aangesloten heemkundekringen. Ook bijzondere gebeurtenissen als jubilea, onderscheidingen e.d. verdienen een plaats op de site.

De site en facebook bieden bijzondere mogelijkheden om interactief ervaringen uit te wisselen, onderwerpen aan te kaarten of te reageren op gebeurtenissen.

Aan alle heemkundekringen de oproep om mee te helpen de site mee vorm te geven.

Website Brabants Heem: www.brabantsheem.nl

Facebook Brabants Heem: www.facebook.com/brabantsheem

Stuur uw bijdragen met bijzonderheden over een of meer activiteiten naar:
tjeuvanras@ziggo.nl

HOME BRABANTS HEEM SUBSCRIBES KRINGEN CONTACT

Welkom bij Bra
De stichting Brabants Heem
momenteel 123 Brabantse
meer dan 33.000 leden, met
Heem en alle aangesloten k
voor 100% vrijwilligersorg
het bestuur met en houde
slandscht aan het vrijwillige
+ Meer over Brabants Heem

Nieuws op tref
450 Archeologie 4
Boeken, acties, club, B
omst collectie naar 1000
Erfgoed Rijswijk Arch
leemkruis tweeduizend

Basiscursus Archeologie

Op zaterdag 7 oktober start de Archeologische Vereniging Kempen- en Peelland, AWN afd. 23 weer een basiscursus archeologie. Na een korte algemene inleiding komen alle aspecten van archeologisch onderzoek aan bod, vanaf de voorbereiding tot en met de publicatie.

De cursus bestaat uit 10 lessen, op zaterdagochtenden van 9:30 uur tot 12:00 uur en 4 praktijklessen die zoveel mogelijk aansluitend op de zaterdagmiddag worden gegeven. Leslocatie is de afdeling Archeologie van Erfgoedhuis in Eindhoven, Gasfabriek 2a. De frequentie is om de 14 dagen. Er is nog plaats en iedereen met interesse in archeologie vanaf 16 jaar kan deelnemen. Het maximale aantal deelnemers is 25.

Deelname kost € 120,00 voor AVKP - AWN leden en niet-leden betalen € 50,00 extra d.w.z. een AWN-AVKP jaar-lidmaatschap.

Inschrijven graag zo spoedig mogelijk via secretariaat AVKP:
awnafdeling23@gmail.com

*Meer informatie is te verkrijgen door een mail te sturen naar:
havorwerk@gmail.com of seinen@onsbrabantnet.nl*

Aandacht voor toekomst kerken

door Paul Spapens

Op zondag 26 november 2017 wordt in Brabant een Open Kerkendag gehouden. Het doel is alle Brabanders te betrekken bij de toekomst van hun kerken. In voortgezet gebruik als godshuis of met een nieuwe bestemming. 'Doe mee', luidt de oproep van de organisatie, een breed opgezette werkgroep waarin onder meer de bisdommen Breda en Den Bosch, de PKN in Brabant, de provincie, erfgoed Brabant en de Brabantse Hoeders zijn betrokken. De Brabantse heemkundekringen worden nadrukkelijk opgeroepen hieraan hun medewerking te verlenen.

Het streven is dat op die zondag de 26ste november 600 kerken – protestants en katholiek, plus zoveel mogelijk herbestemde kerken - in de provincie zijn geopend. Dit bijzondere evenement wil Brabanders kennis laten nemen van het grote culturele belang van de kerken. De bedoeling is dat men massaal partij gaat trekken voor dit erfgoed om samen te werken aan de toekomst van de kerken. Voor dit project bestaat landelijke belangstelling.

Bewustwording draagt bij aan het vinden van goede herbestemmingen van kerken die aan de eredienst zijn of worden onttrokken. Naar verwachting de helft van de 528 kerken in Noord-Brabant verliest in de komende tien jaar zijn oorspronkelijk functie. Het herbestemmen van kerken is het groot-

Een voorbeeld van een herbestemde kerk: Theater 't Speelhuis in Helmond, dat is ondergebracht in de Onze-Lieve-Vrouwekerk. Foto Gerard van Hal

ste culturele probleem van Brabant. Het is tevens een probleem dat in korte tijd moet worden opgelost. Aan de eredienst onttrokken kerken kunnen niet lang leeg blijven staan omdat de gebouwen dan verloederen. Tegelijk zijn het oude gebouwen met een verhaal die een prominente plek innemen binnen een dorp of een stad.

Dát, én de leegstand stuit tegen de borst van de gemeenschappen waar de kerken en de torens sinds mensenheugenis tot de vaste waarden behoren. De gebouwen zijn, los van het religieuze aspect, voor de gemeenschappen een materiële uitdrukking van hun identiteit. Het is daarom belangrijk een herbestemming te vinden voor aan de eredienst onttrokken kerken. Die herbestemming biedt ook kansen. De Brabantse Open Kerkendag vestigt overigens ook de focus op een voortgezet gebruik als godshuis.

De toekomst van de Brabantse kerken begint als zoveel mogelijk mensen zich betrokken voelen bij het onderwerp. Om dit te bereiken kan een massale open dag van betekenis zijn. Het is nu eenmaal zo dat de meeste mensen, zelfs in het van oorsprong katholieke Brabant, nog nooit een kerk van binnen hebben gezien. Hen over de kerkdrempel halen en ze overtuigen van het cultuurhistorische belang is de belangrijkste opzet van de Brabantse Open Kerkendag.

Brabantse Hoeders

Het initiatief is genomen door de Brabantse Hoeders. Dat is een organisatie van vrouwen en mannen die zijn onderscheiden met de Brabant Bokaal van het Prins Bernhard Cultuurfonds Noord-Brabant. Deze mensen komen uit alle delen van de provincie, ze hebben grote netwerken en de drive om samen culturele projecten te organiseren. Deze projecten hebben altijd als doel om door middel van cultuur de samenleving te versterken. Ze moeten Brabant-breed zijn en vernieuwend. Eerdere

Het schrikbeeld van de sloop van kerken kan worden afgewend door te werken aan een herbestemming. De in 1967 genomen foto laat de sloop zien van de Mariakerk in Breda.

projecten die door de Brabantse Hoeders zijn gerealiseerd hadden onder meer te maken met de invloed van immigranten op de Brabantse cultuur, met de cultuur van streekproducten en streektaalen als basis van de Brabantse volkscultuur.

Bij de organisatie van de Brabantse Open Kerkendag sluiten zich steeds meer organisaties aan of ze bieden hun diensten aan, zoals de landelijke Open Monumentendag. De bedoeling is dat Open Monumentendag de Brabantse Open Kerkendag ondersteunt door dit evenement te promoten als een special. Er is inmiddels een website in de lucht en communicatie via de social media is serieus ter hand genomen. Vloggers zijn ingezet om jongeren in interesseren. Promotiefilms zijn in de maak met in de hoofdrollen de twee Brabantse bisschoppen, een vooraanstaande dominee en commissaris Wim van de Donk. Verder is een projectorganisatie opgezet met een vaste kracht die is ingekwartierd bij Erfgoed Brabant in Den Bosch.

Mooie brochure

Vijfduizend-voudig is over heel Brabant een brochure over het herbestemmen van kerken verspreid. De rijk geïllustreerde brochure telt 40 pagina's en is nog steeds verkrijgbaar. Deze en andere acties hebben al tientallen reacties opgeleverd van personen en organisaties die mee willen doen. Dit maakt goed duidelijk hoezeer dit onderwerp leeft: de kerken gaan de Brabanders aan het hart, de ontkerkelijking ten spijt. De digitale versie van de brochure kan worden gedownload op www.openkerkenbrabant.nl. Via deze website kan de brochure ook worden besteld. Deze wordt gratis thuisgestuurd.

Door middel van een fijnmazige pr-campagne worden alle leeftijdsgroepen geïnspireerd om een bezoek aan de kerk te brengen. Behalve aan de openstelling van alle kerken op 26 november wordt gewerkt aan een cultureel programma dat een bezoek extra aantrekkelijk moet maken. Het gaat hierbij om onder andere rondleidingen, lezingen, tentoonstellingen, muziekkuitvoeringen en routes langs kerken. Alles is er op gericht om zoveel mogelijk mensen, met name hen die nooit meer in de kerk komen, te interesseren voor een bezoek in een gezamenlijke poging de Brabantse kerken een toekomst te geven, als godshuis of met een totaal andere bestemming.

De organisatie heeft een ontwerp voor een vlag laten maken. Deze wordt uitgestoken uit de kerken die meedoen aan de Brabantse Open Kerkendag.

Eregalerij voor Brabantse gesneuvelden

door Frank van Doorn

Als enige provincie in Nederland herdenkt Noord-Brabant jaarlijks zijn militaire slachtoffers en verzetsstrijders, tijdens een speciale plechtigheid in Waalre. Daarbij worden niet alleen de gevallen van de Tweede Wereldoorlog herdacht, maar ook de soldaten die niet terugkeerden van de Indonesische onafhankelijkheidsoorlog, de Koreaoorlog en de VN- en NAVO-missies naar Libanon, Cambodja, ex-Joegoslavië en Afghanistan.

Al enkele maanden is het Brabants Historisch Informatie Centrum in 's-Hertogenbosch bezig met de samenstelling van een lijst van alle geboren en getogen Brabanders die in de strijd zijn omgekomen, of zijn omgebracht vanwege verzetsactiviteiten. Op dit ogenblik bevat deze lijst de gegevens van ruim 1880 Brabanders. Allemaal werden ze geconfronteerd met moeilijke, soms onmogelijke keuzes; zowel de militairen in de tropen van Nieuw-Guinea, als de 'line-crossers' in de Biesbosch. Allemaal moesten zij op een of andere manier zien om te gaan met buitengewone omstandigheden. Dat gegeven alleen al, dwingt respect af. Hoe hadden wij immers zelf gehandeld? Welke keuzes hadden wij misschien gemaakt? De lijst zal de basis vormen van een digitale galerij die in 2019 gepresenteerd zal worden in het kader van de 75^e verjaardag van de bevrijding van Noord-Brabant, als eerbetoon aan al deze Brabantse gevallen en de lotgevallen die hen ten deel vielen.

Getallen zeggen misschien niet zoveel, maar ze geven op zijn minst een indruk van waar dat aantal van 1880 uit samengesteld is. Verreweg de meeste slachtoffers staan aange-merkt als verzetsstrijder of gefusil-

Harrie van Gestel (1918-1944), verzetsstrijder uit Geldrop. Bron: Oorlogsgravenstichting

leerde burger van de Tweede Wereldoorlog: 627 in totaal. Allemaal gevallen van zware mishandeling, geleden ontberingen en executies. Met 464 slachtoffers zijn de meeste militairen gevallen in voormalig Nederlands-Oost-Indië. Noemenswaardig is verder dat 86 Brabanders zijn bezweken door dwangarbeid aan de Birma-spoorlijn, 74 zijn omgekomen in het concentratiekamp Neuengamme bij Hamburg en 71 in kamp Vught. De 'vergeten' oorlog in Korea kostte aan 14 Brabanders het leven en de recentere VN- en NAVO-missies hebben bij elkaar 12 levens geëist.

De slachtoffers kwamen uit alle plaatsen, waren van alle standen en kwamen uit alle beroepsgroepen. De lijst is daarmee een dwarsdoorsnede van de Brabantse bevolking in de afgelopen eeuw.

Van korporaal Petrus Christianus van de Lindeloof uit Oudenbosch, overleden in het militair ziekenhuis in Jakarta, tot jonkheer Maarten Reuchlin, ingenieur bij Philips en gefusilleerd verzetsstrijder uit Eindhoven. Van de karmelietenpater Xaverius uit Oploo, omgekomen aan boord van één van de beruchte Japanse krijgsgevangenschepen, tot Engelandvaarder Cees Dekkers uit Roosendaal. Van luitenantkolonel Marinus den Ouden uit Oud Gastel, gevallen in het Koreaanse Hoengsong, tot Azdin Chadli uit Uden, in 2009 omgekomen in Afghanistan.

Links op de foto Joop van der Brugge (1925-1947) uit Willemstad, gesneuveld in West-Java. Bron: Heemkundige Kring Fijnaart en Heijningen.

Het samenstellen van een dergelijke lijst is niet eenvoudig. Afgezien van de omvang moeten er ook criteria geformuleerd worden die consequent, maar tegelijkertijd ook flexibel gehanteerd moeten worden. Twijfelgevallen zullen, bij gebrek aan kennis, namelijk altijd blijven bestaan. Bovendien neemt een grote groep slachtoffers de uitersten in van wat gedefinieerd kan worden als 'Brabants oorlogsslachtoffer'. Wanneer is iemand eigenlijk een Brabander? Hoe zit het met slachtoffers ten gevolge van ongelukken of ziektes? In hoeverre is iemand een verzetsstrijder? Zeker binnen deze laatste groep bestaan veel vragen en onduidelijkheden, omdat de overlap aanzienlijk is met de 'reguliere' burgerslachtoffers en zij die in het kader van de Arbeitseinsatz zijn omgekomen; twee groepen die net als de slachtoffers van de Holocaust/Shoah buiten de reikwijdte van de eregalerij vallen. Antwoorden kunnen alleen gegeven worden als de levens van de slachtoffers en de omstandigheden van hun overlijden zo duidelijk mogelijk in beeld zijn gebracht.

Dankzij de enorme respons van de heemkundekringen hebben we inmiddels van honderden slachtoffers foto's en achtergrondinformatie aangeleverd gekregen, zodat we een verhaal en een gezicht kunnen plaatsen bij een groot aantal namen. Een inventaris van tamelijk anonieme namen en jaartallen wordt zo steeds meer een onthutsende kroniek van vaders, zoons en broers die plots aan het leven zijn ontrukkt. Op een dergelijk groot aantal is de ellende die ze zelf ondervonden en het verdriet dat ze achterlieten onmogelijk voor te stellen.

Het verzamelen en verwerken van deze kennis is dan ook ontvullend, soms zelfs confronterend, want met een gezicht en een biografie komen ze weer dichterbij, worden ze weer iets meer de mensen die ze eens waren. Ook in dat opzicht zal de eregalerij een belangrijke taak vervullen. Het zal de toeschouwers die meer op afstand staan van oorlog eraan herinneren dat ieder militair conflict behalve gewelddadig ook absoluut willekeurig is. Iedereen kan er door geraakt worden, als nabestaande of als slachtoffer. Wereldwijd is het voor onnoemelijk veel mensen nog altijd aan de orde van de dag, want elders worden nog steeds slachtofferlijsten opgesteld en nieuwe namen in herdenkingsmonumenten gebeiteld.

Frank van Doorn is werkzaam bij het BHIC in 's-Hertogenbosch

De Jongens van De Corridor

*'Ze hebben hier zelfs
recht op weerwoord'*

door Twan van den Brand en Jos Straathof

*In het Brabantse dorp Zeeland stond veertig jaar lang het enige penitentiaire trainingskamp van Nederland. Door de jaren heen zaten er duizenden jonge gedetineerden. Twan van den Brand en Jos Straathof doken in de archieven en spraken met gevangenen, werknemers, Haagse bronnen, wetenschappers, gevangenisdirecteuren en inwoners van Zeeland. Hun boek **De jongens van De Corridor** ligt vanaf 26 september in de winkel. In dit verhaal vatten ze de beginperiode samen.*

Jos Straathof

Twan van den Brand

Eindelijk is het burgemeester Frans Verheijen gelukt om een rijksinstelling naar Zeeland te halen. Hij heeft al enkele keren vergeefse moeite gedaan. Het bericht dat hem op 1 maart 1965 bereikt, is dan ook zeer welkom. Minister van Justitie Ynso Scholten laat die maandag weten dat de komst van een experimentele jeugdgevangenis vaststaat.

Het is nog even spannend geweest. Want aanvankelijk zoekt justitie naar een plek centraal in het land en heeft daarbij het oog laten vallen op een leegstaand militair complex in Austerlitz. Maar de gemeente Zeist, waartoe die plaats behoort, protesteert. Ze biedt al onderdak aan diverse rijksinstellingen.

Vooraf dankzij de onvermoeibare lobby van Verheijen komt het excentrisch gelegen Zeeland in beeld. De burgemeester is lid van de invloedrijke Katholieke Volkspartij (KVP) en kent als voormalig ambtenaar van het ministerie van Maatschappelijk Werk de weg in Den Haag. Als hij van het verzet in Zeist hoort, steekt hij meteen de vinger op. "We kunnen u toezeggen dat geheel Zeeland blijvend het welslagen van dit belangrijke experiment zal nastreven", laat Verheijen weten.

De burgemeester is ervan overtuigd dat een rijksinstelling voor een frisse wind zal zorgen in de gesloten gemeenschap van 4600 zielen. Het dorp is hard toe aan een impuls van buiten, vindt hij. Bovendien is de werkgelegenheid ermee gebaat. Hij garandeert Den Haag dat er volop ruimte is voor een nieuw te bouwen complex.

Sporthuis Centrum

Minister Scholten, bewindsman voor de Christelijk-Historische Unie (CHU), schrijft die bewuste 1e maart ook nog aan Verheijen: "Ik moge tenslotte vermelden, dat het in mijn voornemen ligt aan deze inrichting de naam De Corridor te verbinden". De symboliek druipt van de naam af. Na de doorbraak van de geallieerde troepen in de herfst van 1944 in Zuid-Nederland komt Zeeland immers in een smalle strook bevrijd gebied te liggen: een corridor richting Arnhem, een doorgang voor de verdere bevrijding van het land. De nieuwe jeugdgevangenis zal op haar beurt jonge gedetineerden uitzicht moeten bieden op een nieuwe toekomst.

Aan de rand van het dorp verrijst een complex dat meer aan Sporthuis Centrum dan aan een gevangenis doet denken. Op woensdag 31 mei 1967 wordt Penitentiair Trainingskamp (PTK) De Corridor officieel geopend. Dat gebeurt in aanwezigheid van een groot aantal genodigden, ministers en notabelen die niet alleen uit Nederland, maar ook uit België en Luxemburg komen.

De komst van het kamp, een experiment voor de gehele Benelux, is in april 1964 in Brussel aangekondigd tijdens een overleg van topambtenaren. Zij hebben al vaker hun zorgen uitgesproken over de strafuitvoering bij ontspoorde jongeren. Begin jaren 60 is in Nederland eenderde van alle veroordeelden tussen de 18 en 25 jaar. Het gaat om jongens met kleine vergrijpen: joyriding, vechtpartijen, een diefstalletje of bezit van illegale zendapparatuur als een 27MC-bakje. Ze moeten van de rechter enkele weken de cel in en

komen dan onmiddellijk terecht in de invloedssfeer van zware criminelen. Dat maakt de gewone gevangenis tot een verkeerde leerschool. Volgens Verheijen zullen er jongelui naar Zeeland komen die 'eerder zwak dan slecht zijn'. Hij ziet het als een verantwoordelijkheid van de samenleving om hen 'op te vangen'. De schuld voor het ontsporen ligt immers, stelt de burgemeester, 'bij de maatschappij met zijn verleiders en misleiders: slechte ouders, alcohol, drugs, reclame en welvaartspsychose'. Tijdens informatie-avonden voor dorpsbewoners zijn er wel vragen over de veiligheid, maar tot een protest komt het in de verste verte niet. Al in januari 1967, enkele maanden voor de officiële opening, kan De Corridor ongestoord warmdraaien.

Lang haar mág

Het experiment trekt de aandacht in binnen- en buitenland. De media constateren dat er iets nieuws gaande is in de gevangeniswereld. 'Lang haar mág in De Corridor', kopt een krant. Ook valt op dat gedetineerden hier 'zelfs recht op weerwoord hebben'.

Tussen akkers en weiden stuiten de verslaggevers op moderne en ruime laagbouw. Zes paviljoens met een prettige lichtinval die

elk tien kamers tellen. Over cellen wordt niet gesproken. Daarnaast nog een aantal bijgebouwen. Het complex is nauwelijks beveiligd. Uit De Corridor ontsnap je niet, je loopt gewoon weg.

*Zes groepsleiders van De Corridor anno 1973. Van links naar rechts: Guus Boyon, Nico Verheijden, Peter Vogels, Wim Spies, Ger van Zundert en Sjaak de Wit.
Foto: collectie Riet en Jan van Lieshout*

In de beginjaren varieert de verblijfsduur van de gedetineerden van vier weken tot vier maanden. Het zijn veelal first offenders tussen de 17 en 23 jaar. Ze krijgen een streng regime opgelegd. Van zeven uur in de ochtend tot 's avonds halftien leiden groepsleiders de gedetineerden, die zij 'de jongens' noemen, door het programma, waarin niet het individu maar de groep centraal staat. Het is de bedoeling dat de jongens inzicht krijgen in het eigen gedrag én dat ze leren samenwerken.

's Morgens met zagen en bijlen naar de bosarbeid, 's middags uitputtende sportoefeningen, waarbij de jonge gedetineerden ook nog eens over de stormbaan worden gejaagd die achter in het bos is gebouwd. Naast dat fysiek zware programma zijn er dagelijks confronterende groeps gesprekken. 'Waarom tel je niet tot tien voor je zo heftig reageert?' De groepsleiders houden een spiegel voor, ze leggen een kaartje met hun jongens. Ze corrigeren waar nodig, doen mee als het kan. Zo'n regime is volstrekt nieuw voor de gevangeniswereld.

Ietsje uit balans

De groepsleiders zijn zorgvuldig geselecteerd. Ze moeten rolmodellen zijn voor 'hun' jongens. Ook hún haren zijn lang, hun bakkebaarden wild. De meesten zijn slechts een fractie ouder dan de gedetineerden. Hun opleiding, bij voorkeur aan het Centraal Instituut Opleiding Sportleiders (CIOS), zorgt ervoor dat ze fysiek uitblinken, respect verzekerd.

Maar ze zijn niet alleen rolmodellen, ze worden ook pioniers. De paden die de groepsleiders gaan zijn nog niet gebaad. De eerste directeur Nico Pieck, een psycholoog die vanuit Den Haag overkomt, zal het zo formuleren: 'De Corridor was en is steeds in beweging, steeds ietsje uit balans'. Ietsje uit balans, zo begint De Corridor aan een avontuur dat veertig jaar zal duren, tot 1 januari 2006 als de Pompestichting het complex overneemt en geschikt maakt als longstay voor tbs-patiënten.

De jongens van De Corridor ligt vanaf 26 september in de winkel. Het verschijnt bij uitgeverij Balans en kost 19,99 euro. Tv-programma Andere Tijden wijdt zaterdag 23 september de uitzending aan het boek en de geschiedenis van De Corridor.

Twan van den Brand (1958) is freelance-journalist. Hij was correspondent in Berlijn, onderzoeksjournalist en adjunct-hoofdredacteur van het Brabants Dagblad. Van zijn hand verscheen eerder bij Balans: De Strafkolonie, een Nederlands concentratiekamp in Suriname 1942-1946.

Jos Straathof (1959) is filosoof en journalist. Hij doceert aan de Fontys Hogeschool Journalistiek in Tilburg. Eerder werkte hij voor verschillende kranten. Hij was onder meer adjunct-hoofdredacteur van het Brabants Dagblad.

Heemkundekring De Plaets, Berlicum/Middelrode 50 jaar

Heemkundekring De Plaets viert dit najaar haar halve eeuwfeest. Op 13, 14 en 15 oktober zijn de jubileumactiviteiten.

Voordat in 1967 heemkundekring De Plaets werd opgericht, waren er al verschillende dorpsgenoten die zich met vormen van heemkunde bezighielden. In 1967 richtten Jos van Lith, hoofd van de Milrooijsse jongensschool, Maria Schel-van Pinxteren, Sabine van Pinxteren, Jan Steenbergen, Jos Douwes en Wim van der Heijden een heemkundekring op. De grote voortrekker van de kring was Wim van der Heijden, ondersteund door zijn vrouw Annie. Hij was 38 jaar voorzitter en heeft enorm veel werk verzet. Hij was erg actief in de archieven, heeft twee dikke handboeken over de historie van Berlicum gepubliceerd (Berlicum, Zwerftocht door het verleden I en II). Beide boeken, gepubliceerd in 1982 en 1984, worden nog steeds gevraagd.

Op 1 januari 1982, ruim 15 jaar na de oprichting van de heemkundekring, werd door de leden het besluit genomen om de vereniging een naam te geven. Eenstemmig werd gekozen voor de naam 'De Plaets', de oudste kern van het dorp. Het huidige periodiek heeft de naam 'Rondom de Plaets', gestart in 1989. Al direct na de start van 'Rondom de Plaets' werden veel positieve reacties ontvangen. Dit periodiek, dat sindsdien ononderbroken verschijnt en hoog gewaardeerd wordt door de abonnees, vormde in 1996

helaas ook de aanleiding voor een pijnlijke breuk binnen het bestuur. Dat leidde tot het oprichten van de Historische Vereniging Berlicum Middelrode. Er is op uitvoerend niveau afstemming tussen beide verenigingen. Dat geldt ook binnen het overleg van de vijf heemkundekringen in de gemeente Sint-Michielsgestel.

In de archieven in Den Durpsherd ligt een grote hoeveelheid archiefmateriaal in de vorm van foto's, bidprentjes, kaarten, (gebruiks)voorwerpen en boeken (waaronder genealogieën) opgeslagen. Elke dinsdagochtend werkt een aantal leden aan het toegankelijk maken en houden van het materiaal. Er zijn nu zoveel materialen, stukken, foto's, kaarten, knipsels, archeologische stukken, boeken en tijdschriften dat de tijd is aangebroken om tot digitalisering over te gaan.

De heemkundekring is ook actief in het begeleiden van projecten die de provinciale en lokale overheid in gang zetten. Bij sloop en renovatie van gebouwen (bijvoorbeeld Achterweg) houden deskundige leden een oogje in het zeil. In het kader van het Dynamisch Beekdal zijn we als heemkundekring intensief betrokken. Dat heeft bijvoorbeeld geleid tot bijzondere archeologische vondsten aan de Runweg (vaste bewoning) en de Hasseltsedijk ('Groen Huuske; Kasteel ter Aa I en II). Via publicaties, de website www.deplaets.nl, de plaatselijke pers (De Brug), lezingen (voorjaar, najaar), op Open Monumentendag en door deelname aan werkgroepen en comités wordt zichtbaar gemaakt waar de heemkundekring voor staat. Ook wordt getracht de jeugd te interesseren voor de lokale historie door middel van voorlichtende activiteiten en (les)projecten.

*In het weekend van **13-14 en 15 oktober 2017** wordt speciaal aandacht besteed aan het 50-jarig jubileum. Er verschijnt dan een mooi boekwerk (50 jaar in voor- en tegenspoed) over 50-jarige bruiloften in Berlicum/Middelrode in de periode 1 maart 1967 tot 1 maart 2017, de periode dat De Plaets inmiddels bestaat. Daarnaast zal er een interessante tentoonstelling met een of meer bijzondere acties georganiseerd worden.*

De Stelling van Willemstad (2) 1747-1874

door Kees van Mastrigt

De vestingwerken van de Stelling van Willemstad staan volop in de toeristische belangstelling. Kees van Mastrigt woont sinds 1974 in de vestingstad. Hij is vanaf de oprichting lid van de heemkundekring en deed veel archiefonderzoek en schreef over de Stelling van Willemstad. Voor De Koerier schrijft hij in drie afleveringen over de vestingstad. In deze uitgave deel 2, de Stelling van Willemstad vanaf 1747

De geografische gesteldheid van de noordwesthoek van West-Brabant, en met name het Eiland van Willemstad en Klundert, veranderde in de achttiende eeuw sterk. Door de verzanding van de Mooye Keene konden er steeds minder schepen gebruik van maken. In 1768 werd deze eens zo brede, maar grillige rivier, een wantij, afgedamd bij de Barlake en van een sluis voorzien. Bovendien raakte door de inpoldering van de Sabina-Henricapolder in 1787 en de afsluiting van de Mark-Dintel met een sluis (1805-1808) het voormalige Eiland steeds meer vergroeid met het vaste land van Brabant.

Oostenrijkse Successieoorlog

De Stelling van Willemstad bleef echter van groot belang voor de defensie van Holland. Toen in 1747 tijdens de Oostenrijkse Successieoorlog (1740 – 1748) erfvijand Frankrijk ons land binnenviel en de sterke vesting Bergen op Zoom innam, werden in allerijl een aantal kleine vestingwerken rondom Willemstad aangelegd.

Door het stellen van inundaties waren de polders onbegaanbaar. De enige accessen of toegangen voor een vijand waren de dijken. Op die dijken werden aarden forten aangelegd, bewapend met enkele kanonnen. De forten hebben geen dienst gedaan en zijn daarna snel vervallen, maar de contouren zijn nog in het landschap zichtbaar.

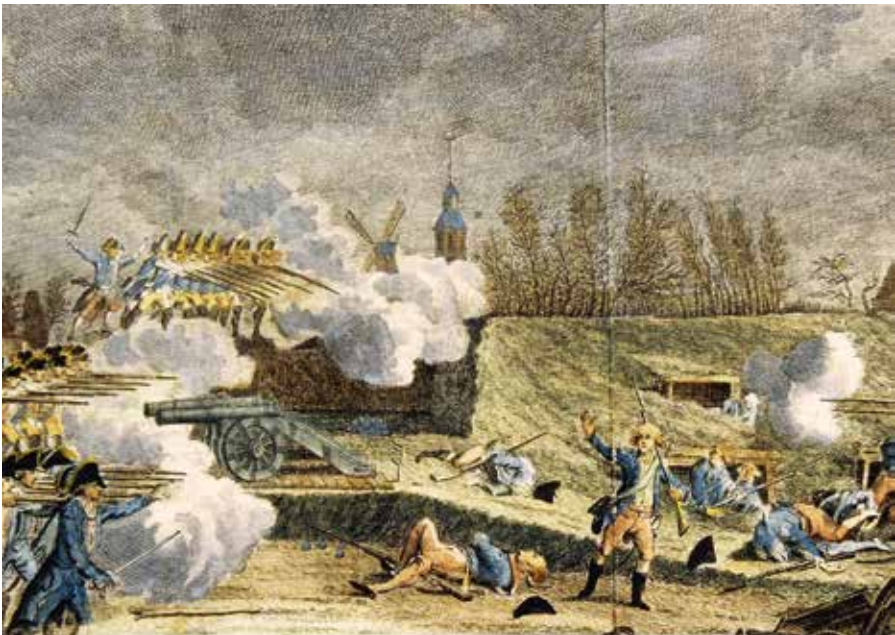
Soldaat Regiment Cronström

Bataafs Franse tijd

In 1793 viel het Franse leger vanuit de Zuidelijke Nederlanden ons land aan en na Breda en Klundert ingenomen te hebben, werd het beleg voor Willemstad opgeslagen. De sterkte van de vesting met zijn inundaties en de mogelijkheid om via het Hollandsch Diep versterkingen aan te voeren, noodzaakten de Fransen om na vijftien dagen met groot verlies de belegering op te heffen, mede door een nederlaag elders. Zij kwamen in het jaar daarop echter weer terug en het Franse leger kon toen over de bevroren Waal doormarcheren naar Utrecht en Amsterdam, door de Patriotten hartelijk verwelkomd.

Bouw torenforten en kruithuis

Bij de Engelse invasie van Walcheren in 1809 werd ook met schepen een aanval gedaan op Willemstad. Nederlandse schepen wisten deze aanval af te slaan. Dit moet voor keizer Napoleon de reden geweest zijn om in 1810 aan weerszijden van het Volkerak de forten Duquesne (later fort Frederik) en De Ruijter (nu fort Sabina) te laten bouwen. Het doel van de forten was om vijandelijke schepen de toegang tot het Hollandsch Diep te beletten. Tevens liet Napoleon in 1810 het fort De Hel bouwen ter dekking van de keelzijde

1793 Uitaal van het garnizoen en vernietiging van Franse batterij

(achterzijde) van fort De Ruijter en de toegang tot de dijken te beschermen. Ook de vesting Willemstad werd versterkt met een aantal batterijen kustgeschut. Bovendien liet hij een groot kruithuis bouwen.

De Stelling van Willemstad bestond toen uit de vesting Willemstad, de forten De Ruijter, Duquesne en De Hel. Door de afdamming van de Mooye Keene was de functie van het fort Barlake vervallen en werd gesloopt; het fort Noordam was in 1648 door veranderingen van de loop van de rivier aldaar al in zeer vervallen staat geraakt. Ook de vesting Klundert was van minder belang geworden. In 1809 werd de vesting opgeheven.

De Volkerenslag bij Leipzig van 16 tot 19 oktober 1813 waarbij de Franse Armée werd verslagen, betekende het begin van het einde van Napoleon. Hij werd genoodzaakt zijn leger terug te trekken tot achter de Rijn, een grens die hij met alle macht probeerde te behouden. Hij kreeg een woedeaanval toen hij hoorde dat de generaal Decaen bevel had gegeven om de vestingen Willemstad en Breda te ontruimen. Ook de vice-admiraal van het flottielje dat van Hellevoetsluis naar Willemstad was gehaald en daar bleef steken omdat het fort Duquesne in Nederlandse handen was gevallen, kreeg er van langs omdat hij teveel naar Decaen had geluisterd. Naar Napoleons mening had de zeemacht alleen al de vesting Willemstad kunnen verdedigen. De vesting beschikte toen over 132 kanonnen en 200.000 pond kruit.

De Belgische opstand

In 1815 waren België en Nederland tot één koninkrijk samengebracht. In 1830 brak in Brussel een opstand uit. Het Koninkrijk België werd uitgeroepen en het leger moest zich smadelijk terugtrekken. Het betekende dat het zuiden van Nederland en voornamelijk Brabant in een groot legerkamp veranderde. Ook de Stelling van Willemstad. Er werden aarden batterijen opgeworpen o.a. langs de Vliet, Roode Vaart en Buitendijk Moerdijk. De veldwerken aan de Dintelmond en de Roode Vaart werden versterkt. De Tiendaagse Veldtocht in 1836, waarbij het Nederlandse leger grote successen boekte, kwam in Leuven tot een abrupte stilstand toen België het Franse leger te hulp riep. Nederland wilde absoluut niet in een oorlog met Frankrijk verwickeld raken en trok zijn troepen uit België terug. Het duurde nog een aantal jaren voordat de rust in Brabant terugkeerde. Oorlog was altijd goed voor Willemstad als die maar niet te dichtbij kwam. Er werd goed verdiend aan een groot garnizoen en doortrekkende troepen. De rust die op die bewegende jaren volgde betekende een klein garnizoen en weinig verdiensten. In 1860-1862 werd de Stelling versterkt door de aanleg van een fort bij de Bovensluis. Het fort had als taak de verdediging van het dijkacces ten oosten van het fort en bescherming van de poldersluis.

Willemstad 1867 – Brabant Collectie UvT

Zuiderfrontier

34 Het zandgebied van Noord-Brabant leende zich niet voor een defensieve taak, het kleigebied wel. Beneden de grote rivieren was een snoer van vestingen aangelegd te beginnen bij Bergen op Zoom tot aan Grave. Door inundaties kon dat gebied voor een vanuit het zuiden opererende vijand onbegaanbaar gemaakt worden en kon vanuit de vestingen offensieve aanvallen worden uitgevoerd. Deze Zuiderfrontier beschermde het belangrijkste deel van de Republiek. Het kreeg in de 18e eeuw ook wel de naam *van Zuiderwaterlinie*. De Stelling van Willemstad lag in tweede linie hiervan.

Met de vestingwet van 1874 werd de verdediging van ons land op andere wijze geschoeid en werden veel vestingen opgeheven als ook de Zuiderwaterlinie van Bergen op Zoom tot Geertruidenberg. In de volgende Koerier het slotartikel.

Rouwen en begraven in Heusden

door Bart Beard

Al meer dan tien jaar heeft Heemkundekring Onsenoort een werkgroep die informatie verzamelt over begraafplaatsen en –cultuur in de gemeente Heusden. De activiteit is begonnen toen in 2006 bewoners van Heusden-Vesting onvrede hadden met de gemeentelijke plannen om op grote schaal grafvelden te ruimen op het oude gedeelte van de algemene begraafplaats Buytenhove aan de Heusdenseweg.

Het verzamelen van de historische informatie is een omvangrijke klus want in de gemeente zijn totaal 27 plaatsen waar nu nog begraven wordt of in het verleden begraven is. Ook het verzamelen van alle riten en gewoontes die we kenden of kennen bij de rouw en het begraven vergt nog heel veel tijd. We kijken ook naar het cremeren want al in 1946 werd een Heusdenaar gecremeerd, maar toen heette dat nog ‘verassingh’. Men moest daarvoor toen

Op de begraafplaats aan de Herptseweg in Oudheusden zijn een drietal grafvelden met hekwerken die een afbakening moeten voorstellen van het domein van de doden en dat van de levenden. Foto Ad Hartjes.

nog wel naar Crematorium Westerveld in Velsen. Ook willen we meewerken aan restauraties van monumentale grafstenen en de restauratie onlangs in Haarsteeg van de grafsteen van oorlogsslachtoffer Mari van Esch is daar een voorbeeld van.

Inmiddels is de inventarisatie van de vier gesloten begraafplaatsen in Herpt en Oudheusden afgerond. Het resultaat zijn mooie kleurenfoto boeken met een beschrijving van de begraafplaats, foto's van de grafvelden en -stenen, genealogische gegevens van de overledenen en, wanneer beschikbaar, zijn ook de gedachtenisprentjes afgebeeld. De foto boeken zijn te koop bij het secretariaat en kosten; 'Oudheusden-Vestingstraat' € 12,50, 'Oudheusden-Herptseweg' € 7,50 en 'R.K. Kerkhof Herpt' ook € 7,50.

De werkgroep werkt nu aan de inventarisatie van het oude gedeelte van Buytenhove in Heusden en van de Joodse begraafplaats in Heesbeen.

De werkgroep wil graag in contact met mensen die iets kunnen vertellen over dit onderwerp en/of ons kunnen helpen met literatuur, foto's, gedachtenisprentjes en andere herinneringen. Informatie sturen naar: bestuur@hkkonsenoort.nl en/of 0416-320995.

Voor het maken van plattegronden en het nummeren van de grafvelden wordt gebruik gemaakt van foto's die met een drone genomen zijn. Bijgaand de met een drone genomen foto van de begraafplaats in Herpt. Foto Johan van Eersel.

Jaren 80: „Iedereen ging voor van alles en nog wat de straat op“

door René Hermans

Na het succesvolle project over Grote Gezinnen, in 2014 in het Noord-Brabants Museum in Den Bosch met een mooie tentoonstelling, een fraai boek en een interessante lezing, heeft journalist, auteur en spreker Ad Rooms uit Bergen op Zoom onlangs een nieuw project afgerond. Dat heeft geleid tot een nieuw boek over 'De Jaren 80', doemdenkers en positivo's. Tot oktober is er over dit onderwerp weer een interessante expositie in het Noord Brabants Museum in Den Bosch.

Het boek is intussen gepresenteerd en de tentoonstelling trekt veel extra bezoekers naar het museum. Ad Rooms heeft daarover weer een boeiende lezing gemaakt met heel veel beelden uit die periode die nostalgische gevoelens en herinneringen oproepen. De lezing belicht een aantal belangrijke gebeurtenissen uit de periode 1980 tot en met 1989. Dat gebeurt aan de hand van bijzondere persoonlijke herinneringen van veel Nederlanders. De lezing is voorzien van een groot aantal foto's en andere illustraties. Onderwerpen die aan de orde komen, gaan over politiek en maatschappij, sport, mode en muziek, innovaties en film en televisie.

„Toen ik er een jaar geleden aan begon, dacht ik aanvankelijk dat de jaren tachtig eigenlijk nog niet zo lang geleden zijn, maar toen ik begon met inventarise-

De eerste computers deden hun intrede waarmee in feite een start werd gemaakt naar het digitale tijdperk en voor de jeugd waren er spelcomputers.

ren, kwam ik er achter dat er juist heel veel is gebeurd in die jaren. Ook bij mij vierde de nostalgie onmiddellijk hoogtij. Het bleek dat mensen in die jaren voor van alles en nog wat gingen demonstreren", aldus Ad Rooms.

Voorbeelden van belangrijke zaken die ook tijdens de lezing de revue passeren zijn: de grote vredesdemonstraties in Amsterdam en Den Haag met honderdduizenden deelnemers, de rellen rond het installeren van Beatrix tot nieuwe koningin ('Geen woning, geen kroning'), de voorgenomen plaatsing van kernraketten in Woensdrecht, de val van de Berlijnse muur, de crisisjaren in het begin van het decennium, grote sportprestaties, zoals de organisatie van maar liefst twee Elfstedentochten achter elkaar, de Tourzege van Joop Zoetemelk en zijn wereldtitel, het Europees Kampioenschap voetbal van Van Basten, Gullit en al die anderen in 1988 en hoe het publiek dat beleefde, de komst van de cd, de eerste computers, draadloze telefoons, kabeltelevisie, spelcomputers.

Verder wordt tijdens de lezing duidelijk hoe het modebeeld er in die jaren uit zag en waar keken we naar op de televisie. Voor het eerst werd een jeugdjournaal uitgezonden, Zeg eens AA, Koot en de Bie, Bassie en Adriaan verschenen voor het eerst op het scherm. We maakten kennis met het fenomeen van grote spelshows.

38

En naar welke muziek luisterden we? De Nederpop deed haar intrede en Madonna verscheen ten tonele. Het zijn maar een paar voorbeelden van wat er gedurende die tien jaar allemaal gebeurde.

Ad Rooms: „Het inventariseren van alle gebeurtenissen was veel werk, maar ik kwam tot de conclusie dat de verhalen van destijds nog veel meer zouden gaan leven als die werden voorzien van persoonlijke herinneringen van mensen die het beleefden. Het optekenen van alle reacties kostte nog meer tijd, maar het was de moeite waard. Ze zorgen er voor dat het boek en dus ook de lezing nog interessanter werden.”

Deze nieuwe lezing is vanaf september beschikbaar en duurt net zoals de verhalen over het Rijke Roomse Leven en het leven in Grote Gezinnen twee keer drie kwartier (exclusief pauze), waarmee ook deze lezing weer middag- of avondvullend kan zijn.

Voor meer informatie kunt u terecht via: arooms@ziggo.nl. Ook voor lezingen over het Rijke Roomse Leven, de tradities rond Sint Nicolaas en het succesvolle verhaal over Grote Gezinnen.

“Over ‘t Odenhout”

In november staat er een lezing en de uitgave van een nieuw boek van ‘t Schoor, Heemcentrum voor Udenhout en Biezenmortel op stapel. Het is een beschrijving van de ontginning en van de hoeven van Udenhout en Biezenmortel in de late middeleeuwen en wat daarvan zichtbaar is in de 21ste eeuw.

De middeleeuwse geschiedenis van Udenhout en Biezenmortel

Het boek is een uitgave van het jubilerende (25 jaar) schrijversteam van ‘t Schoor en gaat over de vorming van het dorp Udenhout en Biezenmortel ten tijde van het hertogdom Brabant. Het is gelukt om vanuit de oude archieven de situatie van Udenhout en Biezenmortel van midden veertiende eeuw te reconstrueren. Na de stichting van Den Bosch, dat stadsrechten kreeg in 1184, en van Oisterwijk, dat in 1212 een vorm van stadsrechten kreeg, begon de hertog van Brabant vanaf 1232 steeds meer landerijen uit te geven aan particulieren en de abdij van Tongerlo om “het bos van Odenhout” ten westen van Oisterwijk in ontginning te nemen. Daarvoor werd een ontginningsweg aangelegd dwars door het dorp van west naar oost. Het dorp is in 1340 al groot genoeg om een molen te exploiteren. De kruising van de ge-

Boerderij De Duinhoeve in Udenhout

noemde ontginningsweg en de weg naar de molen is het huidige kruispunt en dorpscentrum van Udenhout.

Er zijn volgens 't Schoot drie redenen om het onderzoek en het boek historisch uniek te noemen:

1. Udenhout is het eerste Brabantse dorp dat beschikt over zo'n gedetailleerde situatiebeschrijving van de 14e eeuw;
2. Udenhout is het enige Brabantse dorp waar tot op de dag van vandaag de ontginningsmethode van de boshoevencultuur herkenbaar is in het landschap;
3. De complete situatie van de 14e eeuw is nog altijd tot in kleine details herkenbaar, de straten, de oude hoeves en de namen.

Lezing

In de lezing op zaterdag 18 november neemt Luud de Brouwer, lid van het schrijversteam en werkzaam bij het Regionaal Archief Tilburg de toehoorders mee in hoe al die informatie beschikbaar is gekomen, is geordend en weergegeven in een veertiende-eeuwse kaart van Udenhout en Biezenmortel. Kees van Kempen, voorzitter van het schrijversteam zal in vogelvlucht laten zien dat die oude historie nog exact zo herkenbaar is in het huidige dorp van Udenhout en Biezenmortel, in de wegen en paadjes, de buurtschappen en de plaats van de boerderijen.

Jubileumboek "Over 't Odenhout"

Het boek "Over het Odenhout" is een omvangrijk boek van meer dan 300 pagina's met meer dan 500 afbeeldingen. Na inleidende verhalen over worden 57 hoeven gesitueerd alsmede de molen en de kapel. Het is beslist een rijke bron van informatie over middeleeuwse ontginning, middeleeuwse beleggingen van de stad in het dorp en van vele families die in een tijdsbestek van bijna 700 jaar woonden op de hoeven of daar eigenaar van waren. Het boek dat op 17 november wordt gepresenteerd is ook op zaterdag te koop voor € 20.

*De lezing is op zaterdag 18 november 2017 om 11.00 uur en om 14.00 uur in de Trouwzaal van het Raadhuis, Slimstraat 2 in Udenhout
De entree is gratis*

Voor meer informatie kunnen belangstellenden een mail sturen naar de secretaris van 't Schoor: Lia Clement-Verhoeven. heemcentrumudenhout@gmail.com

Puzzeltocht op museumzolder Willemstad

Op de museumzolder van Heemkundekring De Willemstad in het monumentale Mauritshuis, Hofstraat 1 te Willemstad is door de jaren heen een zeer uitgebreide collectie bijeengebracht.

Op de gehele zolderverdieping is, aan de hand van voorwerpen, kaarten en foto's de boeiende historie van Willemstad en zijn inwoners in beeld gebracht. Deze worden veelal thematisch in stijlkamer opstellingen en in vitrines getoond.

Veel voorwerpen, gebruiken en beroepen zijn in onze taal de bron voor spreekwoorden en gezegden. Vrijwilligers van de Heemkundekring hebben een foto puzzeltocht samengesteld waarmee spreekwoorden en voorwerpen uit de collectie bij elkaar worden gebracht. Daarmee krijgen de voorwerpen een extra dimensie en gaan de spreekwoorden meer leven.

Als het Mauritshuis en de museumzolder geopend zijn kan voor een klein bedrag het museum bezocht worden en de foto speurpuzzeltocht gelopen.

Deze fotopuzzeltocht is mede uitgebracht in het kader van de 40-jarig bestaan van de Heemkundekring de Willemstad in 2018.

Meer informatie: www.heemkundekringdewillemstad.nl

Tentoonstelling Luc van Hoek in Goirle

Van 3 september tot en met 15 oktober 2017 is een tentoonstelling over Leven en Werk van Luc van Hoek te zien op het Heemerf De Schutsboom aan de Nieuwe Rielseweg 41-43 in Goirle. Zowel de Vlaamse schuur als de potstal op ons heemerf staan vol met de zeer diverse kunstuitingen van Luc van Hoek.

Luc van Hoek (1910-1991) is geboren in Tilburg maar was zijn gehele werkzame leven woonachtig in Goirle. Hij was een veelzijdig kunstenaar in de katholieke traditie van het midden van de 20e eeuw. Wie kent hem niet van de talrijke glas-in-loodramen in de hele provincie Noord-Brabant, of als stoetenbouwer voor de H. Hartstoet in Tilburg, de St. Jansstoet in Goirle, H. Bloedprocessie in Boxtel of bij het 1250-jarig bestaan van Alphen N.-Br. in 1959. Er is zelfs nog originele kledij gevonden van die laatste optocht, 58 jaar later en nog in perfecte staat! Daarnaast is Luc van Hoek bekend als illustrator, glazenier of maker van baksteenreliëfs. Elke bezoeker krijgt een fraai verzorgde brochure mee van 120 bladzijdes. Om thuis nog eens na te kunnen genieten van de kleurrijke en vaak sprankelende kunstuitingen van Luc van Hoek en de verhalen er omheen.

42

De tentoonstelling is van 3 september tot 15 oktober elke woensdagmiddag en zaterdag- en zondagmiddag te bezoeken van 13:00 tot 16:00 uur. De entree bedraagt € 2,-. Rondleidingen op afspraak.

Luc van Hoek in zijn atelier

Zilveren draaginsigne voor Tom van der Aalst

Tom van der Aalst uit Heusden heeft zaterdag 29 juli de zilveren draaginsigne van de stichting Brabants Heem ontvangen. Insigne en oorkonde werden uitgereikt door voorzitter Henk Hellegers van de stichting Brabants Heem.

Tom van der Aalst kreeg de hoge onderscheiding bij zijn afscheid als bestuurslid van Brabants Heem. In 2010 trad hij toe tot het bestuur, dat daarmee versterkt werd met een uitermate deskundige op het gebied van de plaatselijke geschiedenis. Tom heeft als streek- en stadsarchivaris in Heusden en het Land van Heusden en Altena zijn sporen verdiend. Zijn onderzoek en zijn vele publicaties maakten hem een autoriteit op dit gebied. Binnen het bestuur van Brabants Heem heeft zij zich op dit terrein, de kennis van en onderzoek naar archieven verdienstelijk gemaakt. Voorzitter Hellegers haalde dat ook aan bij zijn toespraak.

Henk Hellegers overhandigt insigne en oorkonde aan Tom van der Aalst

Door persoonlijke omstandigheden is Tom van der Aalst al enige tijd veel minder in staat geweest zijn werk als bestuurslid te vervullen, reden voor hem om daar een punt achter te zetten. Hij toonde zich erg verheugd met de onderscheiding die voorzitter Hellegers hem uitreikte.

De uitreiking vond plaats aan het slot van de jaarlijkse uitdaging van het bestuur van Brabants Heem. Die begon die ochtend met een ontvangst bij Heemkundekring H.N. Ouwering in Deurne. Het gezelschap bracht die dag een bezoek aan museum De Wieger in Deurne, aan het Peelmuseum in America en aan het Toon Kortoomspark in Deurne/Griendtsveen.

Frits van Strien en Jo Hoevenaar onderscheiden

Op de Algemene Ledenvergadering van Erfgoedvereniging Heerlijkheid Hooge en Lage Zwaluwe hebben Frits van Strien en Jo Hoevenaar uit handen van bestuurder Otte Strouken van Brabants Heem de provinciale erfgoed onderscheiding “De Zilveren Draaginsigne” ontvangen.

Frits van Strien en Jo Hoevenaar zijn reeds vele jaren wekelijks actief bij vrijwel alle kernactiviteiten van de vereniging. Van het destijds verzamelen en ophalen van goederen voor het Museum Zwaluws Erfgoed, tot het inrichten, het repareren, catalogiseren, rondleiden, uitlenen, onderhouden, schoonmaken, tot het organiseren van recepties en ontvangsten en bruiloften, tot het bijwonen van vergaderingen en bijeenkomsten en het zorgen voor de catering. Vervolgens waren Frits en Jo een jaar lang wekelijks actief met het opschonen en inpakken van de collectie van het Museum Zwaluws Erfgoed en het omvangrijke transport van de inboedel naar het ZED, Zwaluws Erfgoed Depot in Lage Zwaluwe. Samen met de werkgroep zijn de twee gedecoreerden weer begonnen met een nieuwe maandenlange klus: Het volledig inrichten van de grote opslagruimte van het ZED met stellages, kantoorruimte en reparatiehoek, waar al onze goederen staan opgeslagen.

Frits van Strien

Jo Hoevenaar

Frits en Jo zijn tot op heden ook betrokken bij het organiseren, onderhouden, vervoeren en opbouwen en afbreken van de mobiele kiosk, die gebruikt wordt voor evenementen. Ook is Frits jarenlang actief met onze leskisten voor het basisonderwijs. Frits verzorgt al jaren het onderhoud van de kisten en de uitleen aan de scholen.

Brabants Heem motiveerde voor beiden de onderscheiding als volgt:

“Frits van Strien en Jo Hoevenaar hebben zich in buitengewoon hoge mate, lokaal, maar ook regionaal, ingezet voor de belangen en het behoud van de Erfgoedvereniging Heerlijkheid Hooge en Lage Zwaluwe alsmede voor het behoud van Heemkunde, Historie en Erfgoed in het Algemeen. Om die reden zijn de Onderscheidingen Commissie én het bestuur van Brabants Heem unaniem van mening dat Frits van Strien en Jo Hoevenaar de Provinciale Erfgoed Onderscheiding “Het Zilveren Draaginsigne” krijgen toegekend, waarbij hem de bijbehorende oorkonde wordt overhandigd”.

Stichting BRABANTS HEEM

Datalijst 2017

do.	14 sep.	bestuursvergadering te Oirschot (aanvang 14.00 uur)
di.	17 okt.	regiobijeenkomst regio 4 te Tilburg
do.	19 okt.	bestuursvergadering te Oirschot (aanvang 14.00 uur)
wo.	25 okt.	regiobijeenkomst regio 1 te Hoeven
za.	28 okt.	dag van de Volkscultuur te Valkenswaard, thema: roken
wo.	08 nov.	regiobijeenkomst regio 9 te Zeeland
ma.	13 nov.	regiobijeenkomst regio 2/3 te Oosterhout
wo.	15 nov.	regiobijeenkomst regio 10 te Gemert
do.	23 nov.	bestuursvergadering te Oirschot (aanvang 14.00 uur)
do.	30 nov.	Raad van Aangeslotenen II (aanvang 13.00 uur) (thema Immaterieel Erfgoed)

Jubilea

03-09-2017	Hkk. Molenheide	Gilze/Rijen	40 jaar
23-09-2017	Hkk.H.N. Ouwerling	Deurne	40 jaar
27-09-2017	Hkk. Op die Dunghen	Den Dungen	50 jaar
13, 14 en 15 oktober 2017:			
	Hkk. De Plaets	Berlicum	50 jaar
05-11-2017	Hkk. De Baronie van Cranendonck	Budel	60 jaar
13-12-2017	Hkk. De Vlasselst	Terheijden	40 jaar

De volgende Koerier

De volgende Koerier van Brabants Heem verschijnt in **december 2017**.

Hebt u kopij voor dat nummer of onderwerpen voor de agenda, stuur die dan vóór maandag 13 november 2017 naar:

tjeuvanras@ziggo.nl of Kerkakkers 9, 5411 TN Zeeland (NBr.).

Foto's en illustraties graag minimaal 1 MB groot in JPEG-formaat, los en dus niet in een tekstbestand geplaatst.

Indien van toepassing plaatsen we de teksten ook op de website van Brabants Heem, www.brabantsheem.nl en op Facebook: www.facebook.com/brabantsheem/

Museum De Wieger in Deurne ontving in juli het bestuur van Brabants Heem tijdens de jaarlijkse uitdaging. Het voormalige doktershuis van huisarts en kunstenaar Hendrik Wiegersma beschikt over een uitgebreide verzameling moderne kunst en natuurlijk veel werk van Wiegersma zelf. Een uitgebreide rondleiding in het museum liet dat zien. Heel bijzonder is de tentoonstelling met hedendaagse kunst uit de Arabische wereld en Iran, een keuze van schilderijen, foto's en multimedia uit een van de belangrijkste collecties van hedendaagse Arabische en Iraanse kunst, de collectie Nadour. De collectie Nadour is een privéverzameling, bijeengebracht door verzamelaar Rüdiger K. Weng en curator Diana Wiegersma. De tentoonstelling is nog tot en met 18 september te zien.

48

Brabants Heem is de ondersteunende organisatie voor 123 zelfstandige Brabantse heemkundekringen. De stichting organiseert in samenwerking met andere organisaties cursussen en studiedagen, zet netwerken op en geeft adviezen. Dat alles om de deskundigheid van de kringleden te bevorderen op alle terreinen waar dat nodig is. Verder stimuleert Brabants Heem nieuwe initiatieven en onderlinge samenwerking.

Website: www.brabantsheem.nl

Facebook: www.facebook.com/brabantsheem/

Uitgave: Brabants Heem, Postbus 1203, 5200BG 's-Hertogenbosch.

Eindredactie: Tjeu van Ras

Kopij sturen naar: tjeuvanras@ziggo.nl

Foto's: Naamsvermelding bij de foto, overige merendeels uit collecties van de heemkundekringen.

Ontwerp en Drukwerk: **Koninklijke Drukkerij Em. de Jong**
Baarle-Nassau

Alle rechten voorbehouden. Niets in deze uitgave mag worden vervaelvoudigd of openbaar gemaakt, in welke vorm ook. Hetzij elektronisch dan wel mechanisch door fotokopieën, scans of opnamen. Tenzij met voorafgaande toestemming van de uitgever. De uitgever heeft er naar gestreefd om alle copyrights in deze uitgave te regelen. Wie meent alsnog rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht contact op te nemen.